

**ЎZBEKISTONDA AXBOROT XAVFSIZLIGINING MANAVIY VA
HUQUQIY ASOSLAR***ChDPU Logopediya**Murodova Gulsanam**murodovagulsanam008@gmail.com**Urushboyeva Mohinur**Mahkamov Doston Shokir o'g'li**mahkamovbk@gmail.com***Annotatsiya**

Mazkur maqolada O'zbekistonda axborot xavfsizligining ma'naviy va huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Axborot makonida yuzaga kelayotgan tahdidlar, yoshlar ongiga salbiy ta'sir etuvchi omillar, milliy qadriyatlar va axborot madaniyatining o'rni yoritiladi. Shuningdek, axborot xavfsizligini ta'minlashda davlat siyosati, qonunchilik bazasi va jamiyatning ma'naviy immunitetini mustahkamlash masalalari ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar

Axborot xavfsizligi, ma'naviy tahdidlar, huquqiy asoslar, axborot madaniyati, milliy qadriyatlar, kiberxavfsizlik, yoshlar tarbiyasi, axborot makoni.

Bugungi kunda globallasuv jarayonlarining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning keng rivojlanishi hamda internet tarmog'ining ommalashuvi natijasida axborot oqimi mislsiz darajada ortib bormoqda. Bu esa o'z navbatida axborot xavfsizligini ta'minlash masalasini har bir davlat uchun strategik ahamiyatga ega bo'lgan ustuvor yo'nalishlardan biriga aylantirmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham axborot xavfsizligi masalasi davlat siyosatining muhim tarkibiy qismi sifatida qaralib, uning ma'naviy va huquqiy asoslarini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Axborot xavfsizligining ma'naviy asoslari jamiyatning axloqiy qadriyatlari, milliy an'analari, urf-odatlar va tarixiy merosi bilan uzviy bog'liqdir. Chunki axborot orqali inson ongiga ta'sir ko'rsatish, uning dunyoqarashini shakllantirish va ma'naviy qiyofasini o'zgartirish mumkin. Shu bois zararli, yolg'on yoki buzg'unchi axborotlarning tarqalishi jamiyat barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ehtimoli yuqori. Ayniqsa, yoshlar ongiga turli yot g'oyalar, ekstremistik qarashlar yoki ommaviy madaniyatning salbiy ko'rinishlari orqali ta'sir o'tkazish xavfi mavjud. Shu nuqtai nazardan qaraganda, jamiyatda axborot madaniyatini

Learning and Sustainable Innovation

shakllantirish, fuqarolarning media savodxonligini oshirish, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Axborotni tahlil qilish, uning ishonchliligini baholash, zararli axborotlarni ajrata olish ko'nikmalari har bir fuqaroning muhim kompetensiyasiga aylanishi zarur. Bu esa o'z navbatida ma'naviy immunitetni kuchaytiradi va turli axborot tahdidlariga nisbatan qarshilikni oshiradi. O'zbekiston sharoitida ma'naviy xavfsizlikni ta'minlash davlat va jamiyatning hamkorlikdagi faoliyatini talab etadi. Ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va fuqarolik jamiyati institutlari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularda vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati va axborotdan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish dolzarb vazifalardan biridir. Axborot xavfsizligining huquqiy asoslari esa davlat tomonidan qabul qilingan qonunlar, normativ-huquqiy hujjatlar va xalqaro me'yorlar orqali tartibga solinadi. O'zbekiston Respublikasida bu borada mustahkam qonunchilik bazasi yaratilgan bo'lib, u axborot sohasidagi munosabatlarni tartibga solish, fuqarolarning axborot olish va undan foydalanish huquqlarini himoya qilish, shuningdek, axborotni noqonuniy tarqatishning oldini olishga xizmat qiladi. Jumladan, axborotlashtirish, ommaviy axborot vositalari faoliyati, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va kiberxavfsizlik sohalariga oid qonunlar ushbu tizimning asosini tashkil etadi. Ushbu huquqiy hujjatlar orqali axborot resurslaridan foydalanish qoidalari, axborot xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari hamda javobgarlik choralarining aniq belgilanishi ta'minlanadi. Shuningdek, zamonaviy tahdidlar — kiberjinoyatchilik, axborot urushlari, soxta axborotlar (feyklar), manipulyativ kontentlar — axborot xavfsizligi tizimini yanada takomillashtirishni talab etmoqda. Bu esa yangi huquqiy mexanizmlarni ishlab chiqish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va ilg'or texnologiyalarni joriy etishni taqozo etadi. Davlat tomonidan axborot xavfsizligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan siyosatning asosiy yo'nalishlaridan biri bu milliy axborot makonini himoya qilishdir. Bu jarayonda internet tarmog'ida noqonuniy kontentlarning tarqalishini cheklash, milliy axborot resurslarini rivojlantirish va ularning raqobatbardoshligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, axborot xavfsizligini ta'minlashda texnik choralar bilan bir qatorda inson omilining ahamiyati ham nihoyatda katta. Ya'ni, axborot xavfsizligi faqatgina texnologik himoya vositalari bilan emas, balki insonning ongli va mas'uliyatli yondashuvi orqali ham ta'minlanadi. Shu sababli aholining axborot madaniyatini oshirish, ularga raqamli xavfsizlik qoidalarini o'rgatish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bugungi globallashtirish davrida axborot xavfsizligi har bir davlat uchun muhim strategik yo'nalishlardan biri

hisoblanadi. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida axborot almashinuvi tezlashib, jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. O‘zbekiston sharoitida axborot xavfsizligini ta‘minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Axborot makonida yuzaga kelayotgan turli tahdidlar jamiyat ongiga, ayniqsa yoshlar dunyoqarashiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli yoshlarni zararli va buzg‘unchi g‘oyalardan himoya qilish muhim vazifa hisoblanadi. Bu borada ma‘naviy tarbiya va milliy qadriyatlarining o‘rni beqiyosdir. Jamiyatda axborot madaniyatini shakllantirish orqali fuqarolarning ongli ravishda axborotni tanlash va baholash qobiliyati rivojlanadi. Media savodxonlikni oshirish esa yolg‘on va manipulyativ axborotlarga qarshi kurashishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Axborot xavfsizligining huquqiy asoslari davlat tomonidan qabul qilingan qonunlar orqali mustahkamlanadi. Ushbu qonunlar axborotdan foydalanish, uni saqlash va himoya qilish tartiblarini belgilaydi. Shu bilan birga, kiberxavfsizlikni ta‘minlash zamonaviy tahdidlarga qarshi samarali kurashish imkonini beradi. Axborot xavfsizligini ta‘minlashda davlat va jamiyat hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ta‘lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar bu jarayonda faol ishtirok etadi. Har bir fuqaro o‘zining axborot xavfsizligi uchun mas‘ul ekanligini anglab yetishi zarur. Shu bois O‘zbekistonda axborot xavfsizligini ta‘minlashda ma‘naviy va huquqiy asoslarni uyg‘un holda rivojlantirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

O‘zbekistonda axborot xavfsizligini ta‘minlash bugungi kunda dolzarb va strategik ahamiyatga ega masalalardan biri hisoblanadi. Axborot makonining kengayishi jamiyat hayotiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi bilan birga, yangi tahdidlarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli axborot xavfsizligini ta‘minlashda kompleks yondashuv zarur hisoblanadi. Bu jarayonda ma‘naviy va huquqiy omillar o‘zaro uyg‘un holda faoliyat yuritishi muhimdir. Jamiyatda yuksak ma‘naviyatni shakllantirish axborot tahdidlariga qarshi eng samarali vositalardan biridir. Ayniqsa, yoshlar ongini zararli axborotlardan himoya qilish ustuvor vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda. Milliy qadriyatlarni asrash va rivojlantirish axborot xavfsizligining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Axborot madaniyatini oshirish orqali fuqarolarning ongli ravishda axborotni tanlash qobiliyati shakllanadi. Media savodxonlikni rivojlantirish zamonaviy jamiyatning zaruriy talabiga aylangan. Har bir shaxs axborotni tahlil qila olish va baholash ko‘nikmasiga ega bo‘lishi kerak. Huquqiy asoslarning mustahkamligi axborot xavfsizligini ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi. Davlat tomonidan qabul qilinayotgan qonunlar ushbu sohani tartibga solishda asosiy rol o‘ynaydi. Axborot sohasidagi qonunchilik fuqarolarning huquqlarini himoya qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, noqonuniy

axborot tarqalishining oldini olishga yordam beradi. Kiberxavfsizlikni ta'minlash zamonaviy tahdidlar sharoitida alohida ahamiyat kasb etadi. Texnologik rivojlanish yangi imkoniyatlar bilan birga yangi xavflarni ham olib kelmoqda. Shu bois axborot xavfsizligi tizimini doimiy ravishda takomillashtirib borish zarur. Xalqaro tajribadan foydalanish ushbu sohada muhim ahamiyatga ega. Davlatlararo hamkorlik axborot tahdidlariga qarshi kurashishda samarali vosita hisoblanadi. Axborot makonida milliy manfaatlarni himoya qilish har bir davlatning ustuvor vazifasidir. O'zbekiston ham bu borada izchil siyosat olib bormoqda. Jamiyatda axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantirish uzoq muddatli jarayondir. Bu jarayonda ta'lim tizimining o'zni beqiyosdir. Ta'lim muassasalari yoshlarni ongli va mas'uliyatli qilib tarbiyalashga xizmat qiladi. Ommaviy axborot vositalari ham axborot xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular orqali ishonchli va haqqoniy axborot tarqatilishi ta'minlanadi. Ijtimoiy tarmoqlardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish zarur. Chunki noto'g'ri axborotlar aynan shu platformalarda tez tarqaladi. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish ham axborot xavfsizligining muhim yo'nalishidir. Har bir fuqaro o'z axborot xavfsizligi uchun mas'ul ekanligini anglab yetishi kerak. Axborot xavfsizligi nafaqat davlat, balki har bir insonning ham vazifasidir. Ma'naviy barkamol jamiyatda axborot tahdidlari kamroq ta'sir ko'rsatadi. Huquqiy madaniyatni oshirish orqali fuqarolarning ongli faoliyati ta'minlanadi. Axborot xavfsizligi tizimi doimiy rivojlanib borishi kerak. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish bu jarayonni yanada samarali qiladi. Mutaxassislar tayyorlash ham muhim vazifalardan biridir. Chunki malakali kadrlar axborot xavfsizligini ta'minlashda asosiy kuch hisoblanadi. Axborot xavfsizligi sohasida ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish zarur. Bu esa yangi yechimlar ishlab chiqishga imkon beradi. Umuman olganda, ma'naviy va huquqiy asoslarning uyg'unligi axborot xavfsizligining mustahkam poydevorini yaratadi. Shu bois ushbu yo'nalishda olib borilayotgan ishlarni izchil davom ettirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar va elektron manbalar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.

Elektron manba: <https://library.ziyonet.uz/uz/book/11253>

2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 56 b.

Elektron manba: <https://president.uz/uz/lists/view/137>

3. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida. – Toshkent, 2002. – 12 b.

Elektron manba: <https://lex.uz/docs/52268>

4.O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. Axborotlashtirish to‘g‘risida. – Toshkent, 2003. – 14 b.

Elektron manba: <https://lex.uz/docs/14482>

5.O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. Kiberxavfsizlik to‘g‘risida. – Toshkent, 2022. – 28 b.

Elektron manba: <https://lex.uz/docs/5967455>

6.Xasanova M. Axborot xavfsizligi asoslari. – Toshkent: Fan, 2020. – 120 b.

Elektron manba: <https://library.ziyonet.uz/uz/book/200743>